

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 Oslo

26.mai 2016

Høringsuttalelse – NOU 2015:7 Assimilering og motstand. Norsk politikk overfor taterne/romanifolket fra 1850 til i dag.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet har sendt ut Tater-/romaniutvalgets rapport på høring, og ønsker særlig synspunkter på utvalgets anbefalinger og hvordan de bør følges opp. Tater- /romaniutvalgets konklusjon er at politikken som ble ført mot romanifolket/taterne mellom 1850-1986, var feilslått og nedbrytende. Målet for politikken var å gjøre romanifolket/taterne sosialt og kulturelt lik den norske befolkningen, og utvalget mener at staten bærer hovedansvaret for politikken som ble ført. Sjøl om assimileringspolitikken formelt ble avviklet i 1980-årene, og romanifolket/taterne ble anerkjent som en nasjonal minoritet i Norge fra 1999, konkluderer utvalget med at det gjenstår mye før folkegruppen i praksis har oppnådd full anerkjennelse og likeverd i det norske samfunnet. Gáldu – kompetansesenteret for urfolks rettigheter har gått igjennom høringsgrunnlaget, og vi har følgende innspill.

Norge har ratifisert Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter i 1999, og dette medfører forpliktelser overfor nasjonale minoriteter i Norge som jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, skogfinner og norske rom. I det romanifolk/tatere ble anerkjent som en av de nasjonale minoritetene i Norge i 1999, medførte dette at den norske staten tok på seg et helhetlig ansvar for denne folkegruppen.

Gáldu ser det som positivt at norske myndigheter erkjenner at den politikk som er ført overfor romanifolk/tatere har vært feilslått og nedbrytende, og at det nå er satt i gang et arbeid med å snu utviklinga. Samtidig vil Gáldu peke på at det er et arbeid som norske myndigheter må gjøre overfor samtlige av de nasjonale minoritetene i Norge. Den statlige politikken som er ført fram til i dag må gjennomgås, og det vil være viktig å finne fram til tiltak som kan danne grunnlag for en ny politikk over for alle nasjonale minoriteter, samtidig som man finner fram til tiltak som gjelder en enkelte folkegruppe spesielt. Vi mener at det må være i en slik kontekst det nå legges opp til en ny statlig politikk overfor romanifolk/taterne.

Begrepsbruken

Gáldu registrerer at begrepene om romanifolk eller tatere brukes ulikt. Gjennom historien er det benyttet mange ulike begreper både om folkegruppen og av folkegruppen selv. I St.meld. nr. 15 (2000-2001) «Nasjonale minoriteter i Norge – Om statleg politikk overfor jødar, kvener, rom, romanifolket og skogfinner» blir begrepet romanifolk brukt. Senere finner vi at Kommunal- og moderniseringsdepartementet utvider begrepsbruken til romanifolk/tatere.

Tater- /romaniutvalget legger vekt på folkegruppens selvforståelse av betegnelser, og slår fast at i dag bruker taterne/romanifolk selv ulike betegnelser om folkegruppen. Noen bruker «romanifolk», andre begrepet «tater» og noen bruker «reisende». Tater- /romaniutvalget bruker begrepet taterne/romanifolket. Gáldu ser det som viktig at en folkegruppe sjøl definerer hvilket eller hvilke begrep som benyttes, og at myndighetene følger opp dette i sin omtale av folkegruppen.

Forsoning

Tater- /romaniutvalget peker på viktigheten av at norske myndigheter erkjenner sitt ansvar for at den politikken som er ført har vært feilslått og nedbrytende. Målet har vært å gjøre romanifolket/taterne sosialt og kulturelt lik den norske befolkningen. Utvalget peker på at sjøl om assimileringspolitikken formelt ble avvirket i 1980-årene, og romanifolket/taterne ble anerkjent som en nasjonal minoritet i Norge fra 1999, gjenstår det mye før folkegruppen i praksis har oppnådd full anerkjennelse og likeverd i det norske samfunnet.

Gáldu ser det som svært viktig at norske myndigheter tydelig erkjenner at de bærer hovedansvaret for politikken som ble ført. Det må gjøres et grundig arbeid i å finne fram til tiltak som kan bøte på den urett som er begått, og som kan danne et godt grunnlag for forsoning mellom folkegruppen og staten.

Samsvar mellom nasjonalt lovverk og internasjonale rammekonvensjoner

Ettersom Norge har ratifisert Europarådets rammekonvensjon om beskyttelse av nasjonale minoriteter i 1999, medfører dette forpliktelser overfor nasjonale minoriteter i Norge som jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, skogfinner og rom. I det disse folkegruppene ble anerkjent som nasjonale minoriteter i Norge i 1999, medførte dette at den norske staten tok på seg et helhetlig ansvar i å sørge for at nasjonalt lovverk samsvarer med kravene til konvensjonen. Det vil være viktig at det gjennomføres en sentral gjennomgang av hvilke lover som kan være aktuelle å oppdatere. Samtidig vil det være et viktig arbeid å avklare eventuelle brudd på menneskerettighetene.

Tillit og dialog mellom organisasjonene og norske myndigheter

Tater- /romaniutvalget anbefaler at staten vurderer å bygge opp tilliten mellom romanifolket/taterne og myndighetene, samt å sikre romanifolket/taterne reell deltakelse i prosesser som angår dem. Gáldu ser det som helt vesentlig at dialogen mellom norske myndigheter og folkegruppen bygger på tillit og gjensidig respekt. En slik dialog må ha som utgangspunkt en forsoningsprosess der norske myndigheter erkjenner tidligere tiders urett, og viser vilje til å sørge for at nasjonalt rammeverk samsvarer med internasjonale forpliktelser.

Kapasitetsbygging og ressurser

En god dialog mellom de ulike organisasjonene som representerer romanifolk/ tatere, og tilsvarende god og tillitsfull dialog med organisasjonene og staten, må være grunnlagt i at organisasjonene har tilstrekkelig kapasitet og tilgang til de ressurser som er nødvendige. I denne forbindelse er det viktig med representativitet. Gáldu mener det vil være viktig at staten bidrar til å styrke de organisasjonene som representerer romanifolk/tatere. Her må staten være villig til å stille til disposisjon de økonomiske forutsetningene som er nødvendig. Det er viktig at kvinner har mulighet til å delta på lik linje med menn, og det er også viktig med rekruttering av ungdom.

Kunnskapsutvikling

Tater- /romaniutvalget anbefaler at staten vurderer å øke kunnskapen om romanifolket/taterne i statlige og kommunale etater og i skolen. Gáldu mener kunnskapsutvikling er et vesentlig punkt. Først og fremst vil det være viktig at folkegruppen selv sikres tilgang til kunnskapsutvikling. Videre vil det være viktig at skoler og forskningsinstitusjoner utvikler sitt kunnskapsgrunnlag om nasjonale minoriteter. Det er viktig at barn får rett til opplæring i sitt morsmål. Språkopplæring er viktig for styrkingen av en folkegruppe. Dermed vil det være viktig med tiltak for å sikre at flere unge tater/romani gjennomfører høyere utdanning. Et slikt fokus vil øke tilgang til fagfolk med kompetanse i tater/romanifolkets språk og kultur, som igjen vil føre til bedre tjenester for folkegruppen. Det er også sentralt med kunnskapsutvikling blant statlige, lokale og regionale myndigheter, og blant for majoritetsbefolkningen generelt.

Fremme likestilling og motvirke diskriminering

Tater- /romaniutvalget anbefaler staten å vurdere tiltak som kan forebygge diskriminering og gi folkegruppen en reell mulighet til å kunne rapportere om diskriminering, og få veiledning når de opplever diskriminering. Gáldu vil peke på forslaget til ny felles likestillings- og diskrimineringslov, som nylig har vært ute på høring. Lovforslaget innebærer å samle og erstatte de fire gjeldene likestillings- og diskrimineringslovene. Gáldu vil peke på at det kan være positivt at den nye loven i større grad enn ved de ulike lovene som er i dag, kan se ulike diskrimineringsområder i sammenheng, og at det i lovteksten foreslås å tydeliggjøre at sammensatt diskriminering (diskriminering på grunn av ulike kombinasjoner av grunnlag) er forbudt. Dette er problemstillinger som etniske minoritetsgrupper ofte møter. Samtidig kan man risikere en svekkelse av det vern særlover gir i dag, slik som av diskrimineringsloven om etnisitet. Forslaget til ny samlet diskrimineringslov innebærer kun et vern for fysiske personer (enkeltindivider). I dag gir diskrimineringsloven om etnisitet juridiske personer (for eksempel virksomheter og foreninger) et diskrimineringsvern. Det vil derfor være en konkret problemstilling hvordan forholdet til kollektive rettigheter skal kunne ivaretas. Dette er en problemstilling som vil berøre nasjonale minoriteter. En slik felles lov vil stille store krav til håndheving og overvåkning av de ulike områdene. Gáldu kan ikke se at rettighetene til nasjonale minoriteter er vurdert i lovarbeidet, og vi oppfordrer myndighetene til å følge opp dette i det videre arbeidet med ny likestillings- og diskrimineringslov.

Revurdere erstatnings- og oppreisningsordningene

En sentral del av forsoningsarbeidet i forhold til tidlige tiders urett vil være at det finnes gode nok erstatnings- og oppreisningsordninger. Dette vil kunne motvirke at målet om forsoning kun blir av symbolverdi for enkeltindividene. Tater- /romaniutvalget anbefaler at staten revurderer sider ved erstatnings- og oppreisningsordningene som finnes i dag, for å sikre samordning og likebehandling, og dette støttes fullt ut av Gáldu.

Med vennlig hilsen

Ing-Lill Pavall
styreleder